

звернення 18.04.2025).

3. Кібець В. О. ЄСІТС як цифрове майбутнє судової системи. *Правові горизонти/Legal horizons*. Суми, 2020. Вип. 22 (35). С. 105–109.
4. Котович І. О. Електронне судочинство в Україні. Чому майже вдалося. *Scientific Achievements and Innovations as a Way to Success : XXI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вільнюс, 1-3 трав. 2024 р.)*. Вільнюс, Литва, 2024. С. 103–105.
5. Никон О. З. Правовий аналіз сучасного стану цифровізації системи правосуддя в Україні крізь призму юридичних позицій Конституційного Суду України. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. Київ, 2024. № 9 (37). С. 457–473.
6. Середницька І. А., Андрієнко І. С. Електронний Суд в Україні: деякі аспекти реалізації. *Цифрова трансформація права: ЄС та Україна : матеріали 1-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 квіт. 2024 р.)*. Харків : ХНУВС, 2024. С. 103–107.
7. Скочиляс-Павлів О. В. Сучасний стан електронного судочинства в Україні. *Київський часопис права*. Київ : КУПНАНУ, 2024. № 1. С. 207–211.
8. Факас І. Б. Удосконалення електронного судочинства як гарантія ефективного доступу до правосуддя. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. Київ: КНУДТ, 2023. № 1. С. 235–237.
9. Ярема О. Г., Карпенко Ю. В. Поняття електронного судочинства. Переваги та недоліки запровадження. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 8 груд. 2023 р.)*. Львів : ЛДУВС, 2023. С. 229–232.
10. Ясинок М. М., Котвяковський Ю. О. Електронний Суд у цивільному судочинстві України. *Приватне та публічне право*. Суми, 2023. № 1. С. 36–42.

УДК 347.4

Лучко Р. М.

*здобувач кафедри цивільного права і процесу,
Західноукраїнський національний університет*

Правова природа смарт-контракту

В сучасних умовах еволюціонування суспільних відносин в Україні, зокрема їх дедалі більшої цифровізації та інтеграції в загальносвітові процеси, важливим завданням є переосмислення загальної парадигми щодо договору як-такого, а також його форми. Наразі в спеціальній науковій літературі широко застосовуються такі поняття як технологія блокчейн, Big Data, IoT тощо. Позатим, правове регулювання в Україні відносин, пов'язаних з ними, безумовно не встигає за наявними економічними реаліями їх існування та застосування.

Загальновідомо, що похідним від поняття «технологія блокчейн» є «смарт-контракт», який уже знаходить своє застосування в правовому полі окремих країн. Прийнято вважати, що це різновид договору в формі

закодованих математичних алгоритмів, де укладення, зміни, виконання і розривання можна виконати лише з використанням комп'ютерних програм (блокчейн-платформ) у рамках мережі Інтернет [1].

Дослідження цього питання показало, що в цивілістичній науці до цих пір відсутні чіткі та однозначні для розуміння критерії визначення поняття «смарт-контракт». Національне правове поле також не дає відповіді на означене питання, як і не є врегульованим порядок укладення такого договору. При цьому, варто звернути увагу, що самі правочини, які відповідають характеристикам смарт-контрактів, з щодалі більшою активністю розповсюджуються в цивільному обороті як між резидентами України, так і в сфері зовнішньо-економічної діяльності.

Так, з одного боку такі дослідники даної проблематики, як Christopher D. Clack, Vikram A. Bakshi та Lee Braine розглядають «смарт-контракт» головне з точки зору його технічного аспекту, визначаючи його як фрагмент коду («програмний агент»), який потрібен для виконання визначених наперед завдань при дотриманні визначених наперед умов. Водночас, з сформульованої даними дослідниками дефініції поняття «смарт-контракт» він визначається як автоматизований (комп'ютером, хоча деякі частини можуть вимагати людського втручання та контролю) та такий, що підлягає виконанню (через юридичне забезпечення прав і обов'язків або через незмінне виконання комп'ютерного коду) договір [2, с. 2].

Іванов А.М. також розділяє дане поняття на юридичну та технічну складові, розуміючи з технічної точки зору смарт-контракт як програмний код, який забезпечує автоматизацію виконання умов договору, а «legal smart contract» (юридична складова) – як умови договору, сформульовані та автоматизовані за допомогою цього коду [3, с. 151].

За нашою позицією, виникнення самої ідеї смарт-контракту, його подальша цифрова трансформація, зумовлені еволюцією інституту виконання зобов'язання та прагненням учасників цивільного обороту убезпечити свої майнові інтереси та мінімізувати ризики, пов'язані з ймовірною недобросовісністю своїх контрагентів. Відтак, можна впевнено стверджувати, що смарт-контракт (який в своїй структурі вже містить визначені сторонами запобіжники щодо його невиконання чи неналежного виконання, в тому числі заходи відповідальності за те чи інше порушення), є їх дієвим правовим інструментом.

Дослідження цього питання показало, що серед науковців також триває дискусія щодо можливості визначення смарт-контракту як окремого виду договору, чи-то окремого виду електронного договору [4, с. 292].

Перевіримо висунуті припущення. Визначаючись з тим чи є смарт-контракт окремим видом договору, чи окремим інноваційним інструментом для укладення та виконання уже існуючих видів договорів, варто осмислити принципи його дії, після ознайомлення з якими стануть зрозумілими як причини значної популярності смарт-контрактів, так і мотиви їх застосування.

Загальновідомо, що першим саму гіпотезу застосування «смарт-контракту» як розумного договору в 90-х роках минулого століття запропонував американський вчений у галузі інформатики, криптографії та в області права Нік Сабо. Головною ідеєю була можливість інтегрувати розвинені моделі договірної права в протоколи електронної комерції в мережі

Інтернет. Пропонований ним та розвинутий надалі принцип смарт-контракту полягав у тому, що самі умови договору за своєю суттю є цифровим кодом (алгоритмом), що записаний в комп'ютерній програмі. Сторони такого договору наперед, з використанням алгоритмів, прописують визначені ними умови договору та встановлюють відповідальність за їх невиконання. Відповідно до цього відстеженням та забезпеченням виконання погоджених сторонами умов смарт-контракту займається безпосередньо сама комп'ютерна програма.

Укладення таких умов договору здатне мінімізувати трансакційні витрати сторін, пов'язані з юридичним супроводом, контролем за виконанням чи витратами зі сплати судового збору у зв'язку з невиконанням такого договору тощо.

Зважаючи на принципи укладення смарт-контракту та концепцію його виконання стає зрозумілим, що для існування цього договору необхідна наявність певного ІТ-продукту – системи, яка містить комп'ютерний код договору, формує алгоритми його виконання. Згідно з цим, для відповідної комп'ютерної програми визначальним є сам комп'ютерний код (алгоритм), а не вид смарт-контракту, який укладається сторонами.

У зв'язку з викладеним вище, підсумуємо - для різних видів договорів алгоритми виконання будуть не однаковими. Крім того, така відмінність спричинятиме застосування іншого сервісу формування смарт-контракту. Більше того, зазначене не може свідчити саме по собі, що такий смарт-контракт є окремим видом договору. При цьому, природа договору залишатиметься незмінною.

Отже, є всі підстави зробити висновок про те, що смарт-контракт варто розглядати як особливу форму, в якій укладається договір, а не як окремий вид договору.

У межах отриманих результатів можна зазначити, що подальший розвиток заявленої проблеми вбачається у вдосконаленні національного законодавства в даній сфері, що є, вочевидь, необхідним з точки зору самої форми такого договору та особливого порядку його укладення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Смарт-контракт.- URL: <http://surl.li/zftdai>
2. C.D. Clack, V.A. Bakshi, L. Braine. Smart Contract Templates: foundations, design landscape and research directions. arxiv:1608.00771. August 4, 2016 (Revised March 15, 2017) P. 15 URL: <https://www.researchgate.net/publication/305779577>
3. Іванов А.М. Смарт-контракти у договірних відносинах: реалії та перспективи використання. Юридичний науковий електронний журнал. No 4. 2022. С. 150–152.
4. Станкевич А.В. Смарт-договори як вид електронних договорів, їх особливості та проблематика при електронному обігу об'єктів цивільного права. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2025, серія Право, випуск 87: частина 1. С. 288-292.